Nr. 30 (75)

Zel, latweet, galwu augstaku
Un mahzees zeenit reis pats sewi!
Pluhdons.

Numurs maksà 10 sant.

Latweeschu Balss

Progresiwàs apweenibas laikraksts

Swehtdeen, 7. augustâ 1932. g.

Isnahk reis nedelà — swehtdeenas rihtôs.

„Latweeschu Balss"

Aboneschanas maksa ar peesuhtischanu

	Latwijà:	Ahrsemês:
par 1 mehnesi	Ls —.40 sant.	Ls —.80 sant.
„ 2 mehnescheem	„ —.80 „	„ 1.60 „
„ 3 „	„ 1.20 „	„ 2.40 „
„ 6 „	„ 2.40 „	„ 4.80 „
„ 1 gadu	„ 4.80 „	„ 9.60 „

Sludinajumi maksà:
1. lappuse Ls 1.20; tekstà 80 sant.; sludinajumu balkà — weikalu un ispreezu sludinajumi — 25 sant., pahrejee — 20 sant. par weenslejigu petitrindiņu, peeskaitot 10% sludinaj. nodokli

Redakzija: Dsirnawu eelà 57. Tahlr. Nr. 3-2-4-1-7
Redakzijas runas stundas: zeturtdeenàs un peektdeenàs no 1—3.
Ekspedizija un kantoris: Dsirnawu eelà Nr. 91. Tahlr. 2-9-5-0-5.
Pasta tek. rehkins Nr. 868.

Waj gari uz putekleem zerè...

Minoritatu jesuitisms, knifji un „punkteereschana" — wiss tagad teek laists darbà noputejoscho un likwidejamo priwilegiju aisstahweschanai. — Kad nelihdz draudi ar Wahzijas represijam, — Latwijas wahzu deputati raksta „memorandu", kurà nekaunas prasit, lai minoritatu skolu programas prasibas buhtu daudz augstakas nekà latweeschu skolàs. — Ja minoritates nerimsees kengat Latwiju un usbrukt waldibai un tàs eestahdem, prasot sew augstakas un izsilus priwilegijas uz latwju tautas rehkina, — tad jacerosina tautas nobalsoschana.

Tà bija wairak kà kauna pilnà isgahschanàs Saeimà, kahdu tur junijà peedsihwoja wahzu un ziti minoritatu deputati, kas gribedami gahst M. Skujeneeka nodibinato waldibu nesinaja neko zitu, kà usbrukt tai tikai wisadeem jesuitiskeem un zitadi „knifigeem" lihdzekleem. Un tomehr beigàs wini bija spesti atsiht sawu pazehli.

Sewischki skalsch bija tas pliks, ko paschi sew eesita wahzu un zitu minoritatu deputati, kas gribedami gahst ari izglihtibas ministri Keninu, lika Saeimai preekschà isteikt winam newis neustizibu, bet gan ustizibu.

Saeimà ari scho ustizibu Keninam isteiza, ar to atsihdama par pareisu Kenina rihzibu minoritatu skolu leetàs. Bet reisè ar to ar Saeima issmehja un peenagloja pee kauna staba minoritatu rihzibu. Jo ko gan wisu schee kungi nebija izsuhlejuschees, lai glabbtu sawas apputejuschàs un demokratiskà walsit neekpehjamàs, pee tam wehl pa leelakai daļai andeles kahrtà eguhtàs priwilegijas! Wispirms tatschu wini gribeju eebeedet muhsu deputatus ar breesmigàm Wahzijas represijam pret Latwiju. Mehs ari nemaz neschauhamees, ka muhsu minoritates schai wirseenà ir rihkojuschàs, gribedamas issaukt Wahzijas represijas pret Latwiju, lai ar daschadeem starptautiskeem saimneezisskàs dsihwes sareschgijumeem peespeestu latwju waldibu peekahpties. Tomehr tas nekatrreis ir eespehjams, un mehs jau junijà rakstijam, ka ar schahdeem panehmeeneem muhs neeebeedès.

Tad nahza weseli kengu pluhdi minoritatu awisès, un bes tam wehl 4 minoritatu deputati steidsàs uz Badeni pee Wines un u' Wini, uz ur sarihkoteem wahzu un zitu walstu minoritatu kongresem nokengajot Latwijas tagadejo waldibu un to walsti, kur schee paschi minoritatu deputati dsihwo simtreis labakos apstahkkos, nekà zitu walstu ihstee pawalstnieki. Schi mineto deputatu rihziba ir tik nelojala pret Latwijas walsti un latwju tautu, kas ar saweem nodokleem samaksà minetoem kungeem algas, ka newaram leeku reisi neatkahrtot sche scho 4 deputatu wahrdus. Tee bija: schihdu deputati S. Witenbergs un M. Nuroks, kreewu deputats Trofimows un wahzu deputats Dr. P Schihmanis.

Bet „taka lahsti debesis nekahpj." — sakowess latwju sakams wahrds un to peedsihwoja ari muhsu minoritates, wiszaur kleegdamas un kengadamàs, un tomehr wisur spihdoschi zauri iskrisdamas. Azimredsot naw nekahdas swehtibas winu leetoteem nemoraliskeem un wisadeem jesuitiskeem lihdzekleem un panehmeeneem.

Un teescham — tukschi un ar nokahrtu begunu stahw tagad schee wezo priwilegiju atkarotaji, jo Saeimà par spihti wiseem knifjeem un jesuitiskajeem preekschlikumeem (mehrkis ari muhsu minoritatem arween attaisno lihdzekkus, weenalga, kad waj jaeesneedz preekschlikums par ustizibas isteikschanu Keninam), — wini iskrita zauri. Draudi ar Wahzijas represijam ari palika tukscha kulaku wizinaschana (schehl tomehr, ka muhsu walsts generalprokurors un teesleetu ministrs A. Keninsch ir pahrak mihksts un naw usdewis prokuraturai noskaidrot, uz kahdeem pamateem schee draudi pamatojàs, ne ari spehris sokus pret Latwijas kengatajeem eekschsemè un ahrsemès). Tàpat tukschi gaisà isskaneja Wines kongresà un zitur turetàs usbrukuma runas Latwijai un dzelzs kengu raksti muhsu paschu minoritatu presè.

Wahrdu sakot — neisdewiba uz wisas linijas! Jo naw tee laiki wairs, kad kahdu zita tauta waj wara ees „kaschki nekleht weschà pirtî" un aisstahwet tahdas minoritatu prasitas priwilegijas Latwijà, kahdas zitàs walstis naw neweenai tautai.

Tapehz pehz wiseem isjukuscheem „bumeem" — wahzu deputati beidsot nahkuschi pee atsinas, ka labak jaluhko kahrtot schis priwilegijn leetas tepat paschu mahjàs. Un luhk — Saeimas deputati Firks un Puksuls eesneeguschi walsts presidentam un ministra presidenta weetas ispilditajam — gen. J. Balodim memorandu par to, ka Kenina

(Turpinajums 2. lpp.)

Latwijas karogs Losandschelosas olimpiadê.
Karogs uswilkts muhsu sportistu dsihwojam às mahjinas preekschà. Sem karoga stahw: J. Dalinsch, labà puse: 1. J. Dimse, 2. Latwijas wize-konsuls Nujorkà F. Kalejs.

Saeimas budscheta komisijas swarigi lehmumi

Leepajas saimneezisskàs dsihwes jautajumos

2. augustà Leepajà eeradàs Saeimas budscheta komisija daschadu jautajumu noskaidroschanai uz weetas. Kà pirmo apskatija nodomato Leepajas zukurfabrikas buhwes weetu, karaostas darbnizu teritorijà. Weetas izwehle atrada komisijas lozekku peekrischanu. Pehz tam apskatija karaostas darbnizas, Sarkanà Krusta kaulu tuberkuloses slimo sanatoriju, kura eekahrtota bij. jubras wirineeku klubà, grandiosà zeltnê, uz kuras atklahschanu sawà laikà eeradees ari kreewu keisars. Pilsehtà apskatija jaunzelto elektribas zentrali, pee kuras izbuhwes un eekahrtoschanas leeli nopelni dir. J. Jogaram. Apskatija ari Leepajas peensentrales peennizu, kura strauji izwehrschàs par weenu no lee lakeem schahda weida eekahrtojumeem Kursemê.

Peenzentrales kantori komisija noturejo dep. W. Bastjahna wadibà sehdi, kur usklausija Kuldigas apgabala sav. org. pahrstahwju luhgumu — pagarinat Leepajas - Alschwangas dselszeku lihdz Kuldigai. Debatês par scho jautajumu dep. J. Schterns (progr. apw.) paskaidroja, ka Leepajas - Alschwangas dselsz. jau izbuhwetà daka eksploatejàs ar nezereti labeem panahkumeem. Lihdz Kuldigai atlikuschees tikai kahdi 30 klm. ilgi Kursemes zentra peeslehgschana dselszekam stipri uslabos leelà eedsihwotaju skaitu stahwokli. Eeguhs ari dselszeksch pats. Dep. J. Birsneeks (semn. jaw.) aisrahdija, ka dselszeja truhkuma dehl, Kuldigas apwidus lauksaimneeki spesti maksat par mahkslig. mehsleem u. z. augstakas zenas, turpretim par saweem raschojumeem sanem masak kà zitu apwidu lauksaimn. Budscheta komisija weenbalsigi atsina, ka Kuldiga peeslehdsama Leepajas - Alschwangas 750 mm. platuma dselszekam.

Jautajumà par Leepajas zukurfabrikas buhwi komisijai plaschu sinojumu sneedza zukurfabrikas buhwes org. kom. loc. E. Groskaufmanis. Kursemê naw peemehrotakas weetas zukurfabrikai, kà Leepajà. 5 daschadu platumu dselszeki, 3 schosejas, 4 dzelzceksch, kaku slahni, plaschais Plotschu kuhdras purws preeksch kurinamà, ir leetas, kas nostahda Leepaju izsilus stahwokli. Apskatitàs karaostas dihkà stahwoschàs ehkas un plaschee laukumi ir peemehroti zukurfabrikai. No spezialisteem isstrahdats jau atteezigs buhwplans. Izwehlotees scho buhwes weetu, walsts eetaupitu 500.000 — 1 milj. latus.

Debatês dep. J. Schterns noteikti atbalstija Leepajas zukurfabrikas buhwes leetu un aisrahdija, ka nekahdà sinà naw pamatots uzskats, itkà Leepajas apkahrtne nebuhtu peemehrota zukurbeeschu audzeschanai. To waretu gan atteezinat uz schaurù peejuhrmalas joslu. Pehz debatem komisija weenbalsigi peenehma lehmumu: treschàs zukurfabrikas buhwes weetai jabuht Leepajai, isleetojot pastahwoschàs ehkas un eerihzes tahdejadi gubstot leelakus finansielus eetaupijumus. Usdot waldibai nekawejoschi eesahkt fabrikas buhwes preekschdarbus, isleetojot budschetà paredsetos 160.000 Ls. Pehz tam komisija uz weetam apskatija Plotschu kuhdras purwa izmantoschanas darbus, Bartas upes un Leepajas esera reguleschanu un Pahpes swejneeku ostas izbuhwes eespehjas. — Apskatija ari zukurbeeschu laukus Medses pag., kur beetes labi padewuschàs. —ns.

Dalinsch godam aisstahwejis Latwijas wahrdu

Tropiskâ karstumâ — pee 45 gradi karstuma - nosoloti 50 kilometri 4 stundas 57 min. 20 sek.

Ir beiguschàs leelàs zihnas Los-Andschelosà, kuràs arj muhsu sportisti peedalijàs. Treschdeen pusdeenas laikà, (pehz muhsu laika ap pusnakti uz zeturtdeenu) gahja zihnà Jahnis Dalinsch, lai kopà ar 14 ziteem latwieem pasaules sokotajeem sazensties olimpiskà sokoschanas maratonà — 50 kilometros dehl pirmàs weetas un selta medaças Peektdeen un sestdeen 10 daschadàs sporta disziplinàs Latwijas krahsas aisstahweja Jahnis Dimse dehl olimpiskàs desmitzihnas selta medaças. Par Dalinu sinas jau sanemtas, par Dimsi wehl nè, tamdehl scheit lai atlautj daschi wahrdi par sokoschanas sportu wispahr un Dalina zihnàm sewischki.

Jk par katreem tschetreem gadeem noteekoschàs wispasaules sporta olimpiadês katra walsts zenschas suhtit sawus labakos un spehjigakos dehlus un pehz eespehjas leelakà skaità, lai pasaules preekschà rahditu fizisklàs kulturas attihstibu sawà semê un panahkumus skaistà un weseligà sporta laukà. Sokoschanas sports ne weenmehr bijis olimpiades programà un lihdz schim beeschi atradis pretineekus, motiwejot ar to, ka gruhti esot noteikt, kur beidzas sokoschana, kur sahkas skreeschana. Usmaret warot ne tas, kas spehjigaks sokotajs, bet, kas wiltigaks, kas mahkot masket skreeschanu. Lihdz sinamaj robeschaj tam taisniba. Teeschàm, ihsàs distanzès (attahkumos), kad naw wajadsiga tikdaudz isturiba, bet ahtrums un sokotaji weens otram sekoj soli soli, beeschi eedami weens otram blakus, ir eespehjams, ka tas, kas wairs newar ar „godigu" soli ween uzwaret, pahreet uz weeglu skrehjeenu un tahdi war ari otru uzwaret. Pehz noteikumeem sokojot nekad abas kahjas nedrihkst buht zemè gaisà. „Papehdis — pirkstgals" sokotaju likums; arween weenai kahjai jabuht pee semes ar kahdu dalu, waj nu pirkstu galu, waj papehdi. Laj „kertu" skrehjeju, jabuht koti usmanigeem un leepratigeem teesneeceem. Beeschi leeto pat fotografeschanas panehmeenus, lai strihdigos brihschos uz plates redzetu „baltu uz melna". Tomehr eebildumi pret sokoschanas sportu prinzipà neistur kritiku. Ja ihsàs distanzès, eespehjams skreet neredzot, garajàs tas daudz gruhtak, beeschi pilnigi neespehjami. Jau tamdehl ween, ka no sahkuma neweens neskrees, jo garsch zelsch wehl preekschà. Tahlaka zelà reti sagadas, ka noteek tà sauktee „dueli", no kam isschkiras uzwara. Sokojot garo distanschu tempà ne tik weegli pahreet uz skreeschanu, zik redzet schahdu skreeschanu. Skreeschanu jau daudz peerahdamak eespehjams konstatet un spert laikà pret skrehjeju noteikumos paredzetos sokus: isteikt peesihmi, noraidit no sazihkschu zeka u. t. t.

Nemot schos un wehl zitus pamatotus apstahkkus wehrà, schi gada olimpiadei paredseja 50 kilometru sokojumu. No 58 olimpiadê dalibu nemoschàm walstim ar kopà ap 2000 dalibneekeem, sokoschanas sazensibà peedalijàs tikai 15 sportisti. 50 kilometri naw 50 soli, ne ari 500 soli, bet wairak kà 50.000 soli, kuri naw janoeet pastaigaschanàs, bet stingras sazihkstes ahtrumà. Nezinajot nemaz par ikkatru no mums, ari ne zita sporta peekopeju, kursch sawà nosarè warbuht nepahrspehjams, neweens to weenà panehmeenà 4—5 stundàs nenoeesim. Tikai tee, kurus jau daba buhs apbalwojusi ar weselibu, isturibu un neatlajdigu gribas spehku, kas ilgos un nogurdinoschos treninos buhs swihduschi un ar pulksteni rokà paahtrinajuschi sawu gaitu, lai katra nahkoschà reise buhtu ahtraka par pagahjuscho, — spehs zihnà godam pastahwet un uzwaret. Pehz 1924. gada, kad wahzeetis Sihwerts 50 kilometros usstahdija pastahwoscho un ari schai olimpiadê nepahrspehto pasaules rekordu — 4 stundàs 34 min. 8 sekundès, neweens sokotajs to wairs naw sasneedzis. Ari pats Sihwerts ne. Schoreiz tomehr bija ne weenà ween apstahkku pasineyà tà pahrleezība, ka wezais rekords kritis. Jau gadeem klusi uz to gatawojàs pasaules slawenàkàs: angli — Grins, Plembs u. z., itali — Fridscheris, Riwolta, wahzi — Sihwerts, Henels, Schwabs. Uz to gatawojàs ari Spanijà, Kanadà, Amerikà, Australijà. Tika rihkotas atteezigas sazihkstes, ofizjali treninj, kuros ar chronometreem rokà sekoja ahtruma un isturibas peeaugumam un katrà walsti jau redzeja 1932. gada olimpiades uzwaretaju un jauna pasaules rekorda usstahditaju. Un ne tikai leelajàs un wezajàs walstis ar slaweneem wahrdeem, bet — ari mehs — latweeschi, sahkot ar pagahjuscho gadu, sahkàm klusibà kautko zeret... Muhsu widù, gandrihz

(Turpinajums 3. lapp.)

Wostoschs krusas negaiss Wilzê

27. julija pehzpusdeenà pahr Wilzes pagastu gahjis nepeezredzets krusas negaiss, no kura zeetuschas 26 saimneezibas. 12 saimneezibam pilnigi nosista wisa rascha, bet pahrejàm pa daļai. Krusas negaiss plosijees tik draušmigi la apsisti sahjas putni, kleem nokapata mista. Krusas graudi bijuschi wistas olas leelumà un trihs graudi kopà swehruschi jau weselu mahrziņu.

Loti smagi zeetuschi ari muhsu partijas beedra K. Behrsina saimneeziba, kurà galigi nopostita neween rascha, bet ari jaunais, ap 250 kozinu leelais augļu dahrs.

Krusas peemekletàs saimneezibas nonahkuschas pilnigà besisejas stahwokli. Masakzeetuschàs saimneezibas warès izpildit dsihwibu tikai likwidejot dalu lopu, bet stipri zeetuschàs atrodas galgà postà. Zeetuschee lauksaimneeki jau greesuschees pee walsts eestahdem un ministru prezidenta pehz palsta.

Komunisteem neweizas

Komunistu 3. internazionales izsludinatà „pretkara" deena — 1. augusts wisà pasaulè pagahjis gandrihz nemanot.

Latwijas pilsehtàs komunisti gan schur tur mehginaja uswilkt par sarkanam karogam un izlaist pa proklamazijai, bet wisur atdubruschees pret neweiksmem.

Rigà komunisti mehginajuschi sarihkot sapulzes, bet polizija tàs isklihdinaja un aresteja ap 20 zilweku. Wisleelako trazi sazehluschi schihdu jauneeschi Jaunajos schihdu kapos, kur polizija pahrsteiguši ap 100 personu mihtiņu.

Leepajà apzeetinati 4 un Daugawpilî 5 komunisti.

Parlamentarisma pastari Wahzijâ

No 36.862.434 nodotàm balsîm Wahzijas demokratiskàs eekahrtas pretineeki nazionalsozialisti un komunisti dabujuschi kopâ 52%

31. julija wehleschanas Wahzijas politisko krisi saudê 3% no saweem deputateem par labu neesschkir: pastiprinajuschees abi galejee pret parlamentarisko spahrni. — Nazionalsozialisti wisstipraki nahkamâ reichstaga partija ar 230 deputateem no 607 eewehleteem. Sozialdemokrati komunisteem. — Katolisko zentrs notura sa was posizijas — Sihkàs partijas isnihkst — Puse no wehleschanàs isgahjuschàm partijam nedabû neweena deputata; 5 leelakàs partijas dabû 587 deputatus, bet pahrejàs 7 partijas dabû tikai 20 deputatus. — Wahzija satwer smes reformas un leelu eekschejàs politikas pahr grosibu preekschwakarâ.

Wahzijas parlamentam, waj kà wahzeeschi to sauz — reichstagam — naw uf wiseem laikeem noteikta deputatu skaita, kà tas ir Latwijà, Igaunijà, Anglijà, Franzijà un zitàs walstis: Wahzijas deputatu skaits ir atkarigs no katrreizejas wehleteju leelakas waj masakas peedalischanàs wehleschanàs, jo no latràm 60.000 nodotàm balsîm reichstagà nahk 1 deputats. Un tà kà Wahzijà 31. julijà reichstaga wehleschanàs no apm. 44½ miljoneem balsteesigu wehleteju bija **peedalijuschees 36.862.434, (t. i. apm. 83%) — tad eewehleti ir 607 deputati.** Schis ir **widseelakais deputatu skaits wisos lihdschim eewehletos seschos Wahzijas parlamentos, no kureem neweens naw warejis nodsihwot lihdz sawam 4 gadu pilnwaru laika beigam, jo wisi reichstagi, daschahdu Wahzijas eekschejàs politikas sareschgijumu dehl ir**

atlaisti nelaikà, t. i. pirms winu pilnwaru laika notrezeschanas.

Zik ari tas dihwajni neiskausàs, — wisilgak ir darbojees pats pirmais, t. i. 1920. gada 6. junijà eewehletais reichstags, kurà bija 460 deputati ar lotj stipru kreijo spahrnu, tur torejj wehl nesaschkeltai sozialdemokratu partijai peedereja 181 deputats, kas kopâ ar galejà kreisà spahrna 4 komunisteem sastahdija 40% no wisa torejejà deputatu skaita. Nahkamos reichstagos, peeaugot balsotaju skaitam, peeaug ari deputatu skaits, bet kreisà spahrna eespaids tur arween masinàs. Weenà paschà

1924. gadà Wahzijà wehle 2 reises reichstagu:

1924. g. 4. maijà eewehletà reichstagà ir jau 472 deputati, bet no teem sozialdemokratu ir wairs tikai 100, jo Wahzijas sozialdemokratija bija jau saschkehlusees, un schinis wehleschanàs komunisti dabuja 62 deputatus. Tomehr scho reichstagu pehz nedaudz mehnesscheem atlaisch, un 1924. gada 7. decembri eewehletà reichstagà ir jau 507 deputati. Nahkoschàs reichstaga wehleschanas noteek 1928. gada 20. maijà, 1930. gada 14. septembri un pehdejàs nupat 1932. g. 31. julijà.

Ar schim wehleschanàm, leekas, uf kahdu laiku izbeigsees pilnigi

nenormalais stahwoklis Wahzijas eekschejà dsihwê, kad weselu ½ gadu no weetas tautas leelakà daļa wahrijàs wehleschanu agitazijà.

un kura sekas bija un ir tagadejais nepahrtwaramais naids atsewischku politisko partiju starpà, kas pehdejàs wehleschanu nedelàs noeet weetam

lihdz pilnigam pilsonu karam ar kahrtigu apschaudischanos, bumbu sweschanu dsihwokos un sabeedr. cestahdes un sawu pretineeku nogalinaschanu.

Jau wisu schi gada pawasara zehleemu Wahzijà turpinajàs politiskà agitazija Walsts presidenta wehleschanu dehl, kuras notika 13. martà un 10. aprilî; tad 24. aprilî jau bija jaweht Pruhsijas, Wirtemburgas, Anhaltes un daschu zitu Wahzijas maso walstiņu weetejee parlamenti — landtagi, — kuru wehleschanas daschàs pahrejàs walstinàs turpinajàs ari wehlak. Beidzot, kad tagadejà fon Papena-Schleichera waldiba 4. junijà atlaida 1930. gada 14. septembri wehleto reichstagu, — jauna, karsta un nikna wehleschanu zihna eedegàs aitkal wispahr Wahzju un turpinajàs aitkal weselus 2 mehneschus.

Tagad schi zihna ir beigusees ar jauna 607 wihru leela reichstaga eewehleschanu, kurà tomehr newar atrast ne labà, kreisà spahrna, ne ari zentra wairakumu. Bet tas nosihmê, ka jaunais Wahzijas reichstags buhs darba nespehjigs. Teesa, ari 4. junijà atlaistais reichstags nebija sauzams par sewischi darbspehjigu. Un tapehz arj Wahzijas toreisejà **Brininga waldiba ar klusu, bet noteiktu leelako grupu peekrischanu wairak tureja pehdejo reichstagu brihwdeenàs, nekà darbâ.** Tas ir — Brininga waldiba sasauza scho reichstagu uf loti ihsàm, tikai nedaudz nedelas garàm sesijàm, un tad atkal to atlaida daudz mehneschus garàs brihwdeenàs. Zinteem wahrdeem sakot,—

jau Brininga waldiba wairak waldija ar Walsts presidenta dekreteem, nekà ar parlamentà lehmumeem,

jo wairak bij reichstagà naz.-sozialisti un komunisti sarihkotee mitsigee skandali, kureem sekoja 107 naz.-sozialistu deputatu atraušchanàs uf ilgaku laiku no parlamenta sehdem, tàpat ari daudzee komunistu un naz.-sozialistu peeprasijumi un negatiwee preekschlikumi wareja tikai

trauzet un ari trauzeja waldibu semes politiskàs un saimneezìskàs dsihwes kahrtoschanà.

Wahrdu sakot, jau bij. reichstagà deesgan leelà skaitâ esoschàs pretdemokratiskàs grupas leelà wihu, lai kompromitetu un galigi noneezinatu wisu parlamentarisko eekahrtu un reichstaga buhtibu.

Tomehr pagahjuschà reichstagà naz.-sozialisteem bija tikai 107 un kommunisteem 77 deputati, kopâ 184 no 577 deputateem waj apm. 32% t. i. nepilna 1/3 daļa no wisàm deputatu weetàm.

Jaunajà, 31. julijà eewehletà parlamentà abas schàs pretdemokratiskàs grupas: nazionalsozialisti un komunisti ir peeauguschas: naz.-sozialisti ar 230 deputateem (no 607) ir kluwuschi par reichstaga leelako frakziju.

Wineem weeneem paschèem tagad peederès wairak kà 1/3 balsu (37,3%), bet kopâ ar komunisteem, kureem ir 89 balsis, waj 14,8% no deputatu kopskaita, — **abàm schìm tagadejàs Wahzijas demokratiskai eekahrtai un parlamentarismam naidigi noskanotàm grupàm kopâ ir wairak kà puse no wisàm reichstaga balsîm, proti 319 deputati no 607.**

No tas ihsti nosihmê, to redzesim jaunà reichstaga turpmakà darbà. Tomehr par labwehligu schi parahdiba nekahdâ sinâ naw uzskatama. Jo lai gan tagad nazionalsozialisti un komunisti ir tik naidigi noskanoti, ja wini uf eelam schauj un dur ween otrus, un

Hitlers ar saweem nazionalsozialisteem prasa nekawejoschu komunistu partijas slehgschanu un wisu reichstaga un landtaga komunistu deputatu padsihschanu,

tomehr pagaidàm, kamehr fon Papena waldiba scho Hitlereeschu prasibu naw ispildijusi, naw isslegta warbuhtiba, ka kahdreiz reichstagà par kahdu tahdu preekschlikumu, kam war buht nazionalsozialisti ar komunisteem kopâ nenobalso **loti tahlu ejoschas sekas un nowest Wahzju pat pee parlamentaràs un demokratiskàs eekahrtas likwidazijas, jo jau tagad fon Papense atklahti runà par satwerssmes grosischanas wajadsibu.**

Pagaidàm gan nazionalsozialisti **prasibai par komunistu partijas slehgschanu ir pawisam ziti, daudz personigaki mehrki un noluhki.** Proti, ja tagad no reichstaga padsihtu 89 komunistu deputatus, tad tur paliktu wairs tikai 518 deputati, t. i. Hitlera nazionalsozialistu 230 deputateem ar wineem tuwu stahwoschàm zitàm labà spahrna grupàm (wahzu nazionalceem un z.) — buhtu absoluts balsu wairakums, **wehsturê un, protams, arj neweenà semê nepeedsihwota neezigas partijas peeaugschana 4 gadu laikà par gandrihs noteizoscho grupu.** Tapehz atleek tikai apsiatities,

uf kà rehkina notizis naz.-sozialistu peeaugums reichstagâ, un kas no tà sagaidams?

Kà parlamentà ir leelas, turklaht nedaudz partijas, tas protams, tikai ir laba, parlamenta darba spehjas wairojoscha un tà tad teizama parahdiba. Jo tad sihkajam personigu aprehkinu un godkahrsbas dehl dibinatàm grupinàm tur wairs naw nekahda isjschkirosscha loma, ne ari leela nosihme. Schai sinâ tad ari **31. julija wehleschanas, kas satreeza apmehram pahri par 20 masas sihkas grupinas Wahzijà, no kuràm apmehram 15 neeguwa neweenu deputatu, bet kahdas 7 grupas un partijas eeguwa kopâ tikai 20 deputatu weetas,** buhtu apsweizama parahdiba. Bet tikai tad, ja 31. julija wehleschanas buhtu dewuschas noteiktu weena sinama wirseena wairakumu.

Tagad turpretim Wahzijas reichstagà nekahdu wairakumu newar sastahdit.

Wismaz kamehr no tureenes naw padsihti komunisti, waj ari kamehr katoliskà zentra 76 deputati, kas kopâ ar wineem loti tuwàs un radneezìskàs Bawarijas tautas partijas 22 deputateem sastahda loti eespaidigu un stipru Wahzijas demokratisko eekahrtu aisstahwoscho zentra grupu, — naw weenojuschees ar labà spahrna nazionalsozialisteem un wahzu nazionalceem par kopigu darbibas programu. Ir teesa, **katoliskais zentrs, kà uf pilsonisteem un religioseem pamateem stahwoscha partija, jau pagahjuschàs reichstagos ir gribejuschas wairak turetees pa labi, nekà pa kreisi, t. i.** sastrahdat kopâ wairak ar pilsoniskàm, nekà sozialistu grupam. Tomehr no zentra demokratiskàs platformas lihdz wahzu nazionalu monarchismam waj Hitlera diktaturai ir loti leela, pat gandrihs nepahrejama plaisa.

Gan ar gudru sinu tagadejà fon Papena-Schleichera waldiba ir tuhlin pehz 31. julija noleegusi uf 10 deenàm wisadas sapulzes, mitinus un demonstrazijas, lai dotu lauschu satarsetem prahteem atwehsinatees no demagogiskàs agitazijas uspluhdeem, un bes tam jaunà reichstagà eespehjamo wairakumu, tomehr **leeaugusta beigàs, lai dotu eespehju atrast kaut zik peenemamu weenoschanàs partiju starpà par** reichstagà eespehjamo wairakumu, tomehr **leekas, ka scho wairakumu buhs pahrak gruhti, pat neeespehjami dabuht.**

Jo jaunà reichstaga galejà kreisà spahrnà stahw 89 komunisti un 133 sozialdemokrati, kuru starpà nekahda tuwaka sadarbiba, kur nu wehl komunisteem ar katolisko zentru naw pawisam eespehjama. Tà tad

par kreisà spahrna waj zentra waldibu Wahzijà schimbrihscham wairs nemaz newar domat.

Leekàs, ka kreisàs aprindas Wahzijà sawu lomu ir isspehleiuschas, pee tam uf ilgaku laiku. To leezina wisu pehdejo gadu weeleschanu isnahkumi. Wehl 1928. g. reichstagà sozialdemokrateem bija 31% deputatu, 1930. gadà wairs tikai 24,8%, bet 31. julijà eewehletà buhs wairs tikai — 21,5%. No leelakàs partijas reichstagà sozialdemokrati ir atkrituschi otrà weetà. Pee tam nepraśdami tajos gados, kad wini bij pee waras, ne ari wehlak, kad sozialdemokrati atbalstija Brininga waldibu ar positiwu darbibu eeguht few wajadsigo skaitu balsotaju, ne arj Wahzijà nostiprinot eekschejo meeru un droschibu un demokratisko eekahrtu. —

Azimredzot rewoluzijas taisischana un apostzija ween naw nekahdas positiwas parahdibas un ar tàm ween neko newar eeguht.

Sewischki tagadejos krises laikos, kad gadeem ilgi war gan saweem beedreem daudz ko solit, bet pawisam maz to dot. Tapehz naw brihnums, ka daļa sozialdemokratu beedru ir pahgahjuschi komunistos, bet daļa — pee Hitlera. Tas jo spilgti redzams Hanweras, Braunschweigas, Tiringas, Dresdenes-Bauzenes, Badenes un daschos zitos wehleschanu apgabalos, kuros komunisti eeguwuschi gandrihs tikpat jaunu balsu klaht, zik saudejuschi sozialdemokrati, salihdzinot ar 1930. gada reichstaga waj ari schi gada walsts presidenta wehleschanam. Aplama ir ari wahju sozialdemokratu taisnoschanàs, ka ja ari uf laukeem wini esot balsis saudejuschi, tad pilsehtàs winu balsotaju skaits esot wairojees. Patesejàs **leelakàs Wahzijas pilsehtàs tàpat saskatams nazionalsozialistu, ne sozialdemokratu balsu pahrswars,** kaut gan taisni pilsehtu strahdneeki arween ir bijuschi wislabsalee sozialdemokrati. Bet ja nu arj wini ir aisgreezuschees no sozialdemokrateem, tad, azimredzot, newaredami sagaidit few wisus sozialistu apsolitos labumus. Un teeschàm, ir loti grutsi to doi, kad paschèem wairs nekas nepeder.

Kà 31. julijà balsojuschas Wahzijas leelakàs pilsehtas, par to sche daschi skaitli.

Pilsehtas:	Nodotas balsis par: Nac. soz	Sozialdem.	Komun.
Berlinê	754.668	721.097	721.252
Hamburgà	232.234	220.310	128.712
Dresdenê	150.501	132s884	53.363
Hannoweri	115.987	106.101	27.150
Frankfurtê	127.261	85.913	45.0995
Leipzigà	141.675	149.259	85.384
Minchenê	114.347	87.882	60.905
Kupertalê	110.764	39.685	58.035
Kelnê	100.519	75,411	91.129
Hemnizà	88.723	57.463	45.243
Karalauzischos	75.697	37.900	33.880

Tà redzam, ka no leelakàm pilsehtàm, tikai Leipziga uslabojusi sozialdemokrateem daschus 1000 balsu wairak kà hitlereeschèem. Tàpat Stutgarte un Bremene, pirmà sozialdemokrateem ir 1½ un otrà kahdi 7000 balsu wairak, bet pahrejàs sozialistu bijuschàs zitadelès tagad ir wairakums nazionalsozialisteem. Protams, naw sinams, uf zik ilgu laiku. Tàpat arj **naw ko preezotees par schahdu naz.-sozialistu skaita strauju peeaugumu, kas no weenas puses leezina, ka masa aisween wairak seko skaleem kleedzeneem, jaunas rewoluzijas taisitajeem un daschahdu neeespehjamu labumu solitajeem, nekà pahrdomà, kurp ihsti schahda demagogija web, bet no otras puses naz.-sozialistu balsu peeaugums brauds ar leeleem sareschgijumeem ne ween Wahzijas eekschejà politikà dsihwê, bet ari padara bauds gruhtaku wispahrejo sapraschanos un tautu meerigu kopdarbibu wisà Eiropà.**

Kahds 31. julija wehleschanàm buhs eespaids uf tagadejo Wahzijas waldibu un turpmako Wahzijas eekschejo un ahrejo palitiku, — par to rakstìsschu turpmak. **J. W.**

Naw aismirsts neweens „nesinamais"

Franzijà Tjepwales sahdschà pee Sommas upes atklahts grandiozs 100 metru augsts peeminekkis **73.000 pasaules kara krituscheem angku karawihreem,** kuru lapa weetas naw sinamas. Peeminekli uszehlusi anglu imperijas karawihru lapu komiteja. Peeminekli eekalti wisu to krituscho wahrdi, kas wehl naw atsihmeti neweenà peeminekli.

Uf atklahschanas swinibàm bij eeraduschees Franzijas republikas presidents Lebrèns un ministru presidents Erio. No Londonas eeradàs ljdmaschinà Anglijas tronmantineels, Weljas prinzis.

Waj gari uf putekleem zerè...

(Sahkums 1. lapp.)

rihkojumi esot nesaskanoschi ar minoritatu autonomiju un Latwijas walsts likumeem, esot pretrunigi u. t. t. — wahrdu sakot — esot nepraktisti, nelikumigi, neleetderigi u. t. t.

Un tomehr, eepasihstotees ari ar schi memoranda saturu, jasaka, ka tas ir tàpat „ja funkteerets", kà agralee minoritatu preekschlikumi Saeimà. Jo lai gan wahzu deputati mehgina atsauktees uf minoritatu skolu likumu panteem un istulkot tur 4. paragrafà mineto programas leetu pilnigi atschgahrni, — **wini beigu beigàs speesti atsihtees, ka likums par Latwijas mahsibas eestahdem 6. paragr. tomehr nosaka, ka obligatoriskos preekschmetus, to apmehrus un minimalo stundu skaitu skolàs noteiz isglihtibas ministrija.** Bet ja ir walsti wispahrejs likums, tad **spezialee** likumi schinis gadijumos naw wairs peemehrojami. Tapehz atkriht wisa memoranda „punkteereschana" par to, ko nosihmê programas prasibas minoritatu skolàs un kà tàs pildamas.

Wehl nesmukakas ir dziwas zitas weetas schai memorandâ, kur wahzu deputati atklahti atsihstas, ka wini newehlas sawàs skolàs redzet ar jauneem rihkojumeem pawairoto walsts walodas stundu skaitu (lai gan Leepajà peerahdijees, ka skolenj naw pratuschi uf tafeles usrakstit pat bij. walsts presidenta Tischakstes wahrdu) un kur memorandâ ir pastrihpots, ka

programas prasibas minoritatu skolàs warot buht katrà sinà augstakas, nekà latwju skolàs.

Schi prasiba pehz katrà sinà augstakàm teesibam un preekschrozibam few — ir muhsu eedomigo minoritatu nelaime, un ja tàs nemitsees ar muhschigo priwilegiju prasibu un muhsu waldibas eestahschu kengaschanu, — buhs gribot negribot jadomà par tautas nobalsoschanas eerosinaschanu muhsu minoritatu iskauleto priwilegiju atzelschanai ritatu iskauleto un demokratiskà walstî nederoscho priwilegiju atzelschanai. Zitas isejas, azimredzot, te nebuhs.

Arweds Stirajs

Wijolischu meitiņa

Studija

(7. turpinajums)

Sewerins Grahls brihdi apkluja, gremdedamees atmiņu aijàs, tad aisskuhpinaja izdsisuscho zigareti un turpinaja:

— Zik wina bija skaista sawà apmulsumà, kad es winai dahwaju wisas wijolites, kas seedeja manà meschà. Augu nowakari mehs diwotì klihdam pa neskaitamàm aisauguschàm meschà tazinam, loschnajàm pa kruhmu un paparschu pudureem un pluhgàm wijolites. Aizkahrt duneja medineeku lahdini un tamru skanas. Lahgeem tuwu mums preekschà pahr tazinu waj jahnus aisaulekschojoj kuņu trenkts satis, un ikreiz, kad garausainajam swehrinam gadijàs isbehgt skroidu lahdinam, wina par to preezajàs kà behrns, mudinadama: skrej aschak, sakit! Aischak! Kad mehs bijam isgahjuschi sawdabigà mescha stuhriti, kur sekoja tikai augsti, flaidi behrsi, wina teiza:

— Atpuhtisimees behrsa ehnà. Eimu gluschi peekususi. — Wina atgulàs mihksta-jà sahlê, paliksusi rokas sem pakausscha un raudsijàs pawasara debesîs un augsto behrsu galotnês pahr kuràm seltaini un leegi mirdseja reetoschàs saules wisma. Es atgulos winai blakus. Schkita tikà wina manu klahtbuktni nemaz nejaushi, tik loti wina bija eegrimusi sawàs pahrdomàs un atpuh tas tihšimê kà meschs seja, kas nenojaušch satira tuwumu, kas jau nepazeetibà snaigsta nagus, lai kahri tos issteeptu un guhtu kahrdinoscho laupijumu. Lahgeem wina pahrlika weenu zeli pahr otru nemaz nenojaušdama, ka ichis kustibas brihscheem pawehra winas kahju baltumu wirs zeleem. Dsiti pahrsteigts un apmulsis es raudsijos uf winas kuslo stahwu: atwehrtàm padusem, kur meta ehnu smalkas, melnas puhkinas, smalko, dsidro kaklu, teewo widuzi un winas behrnischkà newehribà pawehrteem zeleem; wiss winas trauslais kermenis isdweja schkihstibu un behrna ustizibu. Wina guleja behrsa ehnà newariga un gurdena nemaz nenojaušdama kahdas milsigas un kwehlas uguns lahpas sakla leesmot manàs asinìs. Lahgeem schkita, ka es sapnoju waj kritischu nemanà. Bija mirkli, kad gandrihs saudeju paschsawaldischanos un pehkschņi usleesmojoschs kaislibu welts gribeju skaut winu sawàs skaujàs un neprahtigi skuhpstit. Brihscheem es eekodu rokâ, lai walditos. Es guleju winai tik tuwu blakus, ka jutu winas weenmehrigo tihro elpu.

Teews ween to sina, kà tas wiss buhtu beidsees, ja pehkschņi neatkkanetu norunatais taures sigналs, kas medineekus aizinaja maltitê. No wisàm pusem atskaneja atbildes. Pehkschnee un daudzee tauru puhteeni istrauseja winas pahrdomas, winas peetruhkàs zehdus.

— Ko nosihmê schis skanas?

— Tàs ir aizinajums medineeku maltitê.

— Tad tatschu ir jums japasteidsàs. Es ari steigschos... uf staziju.

— Ne, Wijolischu Meitiņ. Mehs eeturesim maltiti schepat. Diwatâ. Esat tagad nama mahte un rihkojatees," — es jautri atteizu un sneedzu winai sawu medineeka somu, kur glabàjàs tradizionelàs medineeku dešinas, olas, seers, schahwetas sijwis un pudele sarkanwihna. Tahlê wehl skaneja taures, kas droschi ween, mekleja pasuduscho medineeku, bet es nedewu atbildes un lihksmi un kluseidams raudsijos uf sawu maltites draudzeni, kas weikli un naski isklahja sahlê galdautu un krahwaja no somas ehsmu. Kà, daschdeen, laipna un wehliga nama mahte, wina sagatawoja sweestmaises, eelehja wihnu un terseja:

— Ko gan teiks juhsu draugi, ka juhs winus esat pametuschi. Ko juhs labak wehlatees: desinu waj seera maisiti? Waj wehlatees zeetaku, waj mihkstaku olu? Luhdsu, luhdsu. Waj atkausat, kamehr juhs ehdat desinu, es aklobischu jums olu...

Maltite aisriteja jautri un lahgeem skkita, ka mehs esam seni pasinas. Un kad es winai jautaju kà winu sauz, tad wina mirkli samulsa, kà ko nesaprasdama, tad smeedamàs atteiza:

— Nu, redzat, zik tas ir jozigi. Wisu deenu pluhzam kopâ wijolites, tagad teesajam maltiti un nesinam pat weens, otra wahrdu. Teescham jozigi. Mani sauz Juliju... Juliju Andersen...

— Bet atkausat, Andersena jaunkundze, ka es juhs saukschu juhsu jaunà wahrdâ, par godu muhsu eepasihschanos: par Wijolischu Meitiņu.

— „Par Wijolischu Meitiņu?"—Schkita, itkà winas seja uf brihdi pawihdetu neweramas skumjas, bet tad wina lihksmi atteiza: — „Luhdsu, Grahla kungs, ja tas jums leekas peemehrotaks. Ari man schkeet, ka ichis wahrdinsch man ihstaki peederàs, nekà Julija Andersena jaunkundze."

Winas pehdejos wahrdos jaudu sawadu skumju ruhgtumu, kura eemesslu es sapratu jau otrà deenà deenà. Tà buhs skumjakà weeta manu atmiņu stahstâ, ko es nekad neaismirsischu. Tas bija tik aiskustinoschi un sahpigi redzet, ka wehl schodeen to atzerotees gruhti waldit asaras. Bet atkaušu man isstahstit wisu... Towakar wina uf bilsehtu neaisbrauza. Wina pahrlaida sche nakti.

Turpmak wehl

R. Rugajs

...Hanibals pee wahrteem!

Tew, latwju tauta, peeder suwerenà wara,—
Tà rakstits likumos. Bet jasin tew, ko bara,
Tee wihri kam tu makfà leelum leelo algu!
Un waj tee slepus newij tew ap kaklu walgu?...
Tu atteikt nedrihksti: „Naw walas! Kas man dalas!
„Man jaar, jastrahdà, es nihstu frases skalas.
„Tur Rigà, Saeimà, mans wehlets deputats,
„Par mani ruhpejas un aisstahw, zik tam prahts!"
— — — Waj tewi aisstahw un waj tam ir prahts?
Luhk jautajumi, kurus skaidrot sahz —
Un atklahsees tew negaidita aina...
Kam ustizees, tee kungi Saeimà —
Ir tahdu daudz — par tewi nedomà!
Teem sawi labumi un politika ruhp,
Kaut walstij pamati no winu „darbeem" druhp...
Pret lidereem tee sawas galwas loka,
No partij-dschungleem rausta winus sahda roka...
Schi roka tew ir nekaitiga japadara,
Lai teescham peederetu tew ta suwerenà wara!
Tad dsihwe weidosees pehz tautas skaidreem prahteem,
Kaut buhtu ari — Hanibals pee wahrteem.

Wairaksolitaju politiskais bankrots

Semês, kuru tautas maj pasihst politisko dsihwi, maj apsinas saimneezisklâs eespehjamibas, koti weegli neapsinigeem wehletajeem eestahsitit un solit selta kalnus, padarito nopelt un wehletaju preekschâ klahstit wisadus fantastiskus planus. Zilweks, kâ kreewi sala, „bes dsimtas un wahrda", bet ar leelu usnehmibu, usmellê tumschakus apgabalus un sahl tik solit. Sola wisu: noguldinajeem aizmaksu seltâ, jaunsaimneeleem miljonus no Semes bankas, paradneeleem parada dsehschanu, bezzemneeleem semi, apbuhweeschem neatmaksajamus pabalstus, swejneeleem swejas rihkus bez maksas u. t. t.

Un luhk, tahds „weiksls" zilweks eeeet Saeimâ kâ tautas pahrstahwis! Daschreis winsch, kaj tiktu walâ no doteem solijumeem, steidsigi ween maina sawu politisko pahrleezinu un pahreet jaunâ partijâ. Parasti gan tahdâ, kuras wehletaji arj ir maj apsinigi un pee kureem wini un winu agitazijas panehmeeni ari uf preekschu zer atrast dsirdigas ausis.

Muhsu walsti par leelu noschehloschanu jaunâ semneeziba peeder pee tâs eedsihwotaju daļas, kura pirms Latwijas dibinaschanas dsihwojusi koti smagos apstahkos. Ari pehdejais gadu desmits pagahjis smagâ zihnâ sawas semes stuhrischa dehl un maj ir bijis laika jaunsaimneeekam padomat un pahrdomat, to ishsti dsihwê war un ko newar sasneegt. Laukstaimneeekeem solija semi — to wini dabuja. Solija ari pabalstus ehku buhwei. Arj tos wini ir dabujuschi. Un ja nu nahk un sola ari wisadus zitus labumus, tad, saprotams, winneem leekas, ka ari to wisu war dabut. Un radâs usnehmigi laudis, kuri gan personigi, gan ari ar labi samaksatu agitatoru palihdsibu sahka dsiht neatbildigu agitaziju un solit. Radâs ari tizetaji un ne-weens ween. Un tâ radâs partija — jaunsaimneeku un sihkgruntneeku (Vlodneeka) partija.

No nesenâs muhsu parlamenta wehstures wiseem wehl aizmiņâ tee apstahkli un panehmeeni, ar kuru palihdsibu radâs jaunsaimneeku un sihkgruntneeku partija: winas noorganisehschanâ leela loma peekrita diweem nelaikeem — Lauwam un A. Eglitim. Un newar leegt, ka winu „metodem" nebija panahkumu... Radâs ari mahzekli un ar lajku ari konkurenti (winterecschi, leikarteeschi u. t. t.). Bet jasala, meistari sija tomehr gudraki un wirtuosali par mahzekleem. Win sadehja dsegusemus sawu konkurentu ligsdâs un tee wisi pahrgahja winu partijâ. Un tâ radâs „bewinwihru spehks" muhsu Saeimâ.

Wezs sakamwahrds saka: meleem ihsas kahjas. Wehl ihsakas kahjas ir politiskeem meleem. Dsihwes apstahkli grosas un melu paudejeem ir jaatbild par saweem wahrdeem. Wehletajs pats pamasam pahrleezinas, waj tas, ko sola un runâ, ir nemams par „staidru naudu". Solitajeem peenahk reise, kad jaeekrist. Un, leekas, ka ir peenahzis tas laiks, kad jahkusi eekrist sawu wehletaju azis arj „sihkblodneeku" partija.

Schi eekrischana eesahkusies taisni sihkblodneeku zitadelê Kurzemê. Jhsâ laikâ Kuldigas apriņķi likwidejoties ar leelu trokšni wairakas jaunsaimneeku un sihkgruntneeku partijas nodaļas. Wedsdamies um beedru saskaitums ir bijis tik leels, ka partijas nodaļu likwidazijas notikuschas pat ar partijas karogu pušķu sadedsinaschanu (Pušķu z.). Schee fakti ir aprakstiti Kuldigas avizê „Kursemneeks" un naw atsaukti.

Jajautâ: par kahdeem partijas wadonu nopelneem ir radees schahds saschutums?

Pa daļai atbildi uf scho jautajumu dod mums peesuhtitâs wehstules noraksts, kuru wairaki Vlodneeka partijas beedri 28. juljiâ peesuhtijuschi sawai Kolmuischas pagasta nodaļai. Wini raksta:

„Ar leelaku usmanibu un pazeetibu wairak gadus no weetas, selodams partijas darbibai Saeimâ, esmu nowehrojis, ka partijas eewehletos Saeimas lozekkus wairak interejê tikai personigâs, bet masak walsts un jaunsaimneeku leetas, ko wissspilgtaki apstiprina no sjmteem scheit peewestee tikai daschi partijas pehdejo deenu nezeeschami darijumi:

1) partijas Saeimas frakzijas leelakee liderisewj pat ar partijas statutu panteem nostiprina par partijas muhscha prezidenteem; 2) tee Saeimâ pahrtrauz saistibas ar progresiwo jaunsaimneeku frakziju, bet turpretim noslehdsas blokâ ar leeltkapitalistu pahrstahwi — namsaimneeku — Saļi; 3) tee sawâ Saeimas blokâ usnem wisu zitu partiju deserteerus, kâ: leikarteeti — Frischmani, 18. marta zeetusho Kukaini u. z.; 4) tee sawâm prasibam Saeimâ zenschas schaj walsts saimneezibas krises laikâ wairot daschadus direktorus, gahdat katrai ministrijai sawu ministri, kuri pat wehl buhtu masinami un ministrijas apweenojamas. Partiju tahdeem zenteeneem wairs ilgaki pabalstit negribu. Iadehl luhdsu mani ar sch. g. 30. juljiu wairs par nodaļas beedri neskaitit un manus no nodaļas isstahschanâs motiwus darit sinamus nodaļas beedreem, ar kureem lihds schim nodaļâ esmu kopâ strahdajis."

Ja pee scheit peewesteem motiweem wehl peeweenotu jaunsaimneeku un sihkgruntneeku partijas kopâ ar minoritatem sistematiskos nacionalâs waldibas gahschanas mehginajumus ar wezu wezo neispildamu wairaksolischanu wehletajeem gan sawâ prezê, gan Saeimas komisijâs, tad ta gleesna buhs deesgan pilniga.

Mehs redsam, ka sche smagâ darbâ eejuhgtâ tautas daļa sahk ari tapt redsiga: wina pamasam sahk isschkirt baltu no melna, pateesibu no mahneem un beigâs pehz maldischanâs atrod pareizo zeļu.

Schi kustiba pret wairaksolischanu un mahneem peenem aizween plaschakus apmehrus. Pehdejee notikumi Kuldigas, Bauskas, Walmeeras u. z. aprinkos ir tal gassch peerahdijums. Jaunsaimneeki un sihksaimneeki dibina Progresiwâs apweenbas nodaļas un eestahjas par tâs beedreem. Jhsâ laikâ schinis apgabalos nodibinatas 14 jaunas nodaļas un eestahjees leels skaits beedru.

To, kas grib, lai winu dsihwes sparu un darba preeku eeschuhschinatu ar skaisteem, bet neispildameem solijumeem un pahrsolijumeem, paleek atween mासak.

Pateesiba eet sawu ustwaras gaitu!

R. Bijors.

Tautas neatlaidigas teeksmes pehz arodu sinaschanam

Rakstâ „Stahdas skolas muhsu tautai wajadsigas", „L. B." Nr. 29., sneegti raksturigi skaitli — „weens skolens ir ismaksajis latweeschu skolâs gadâ: ginnasijas 407,01 ls, technikumos 382,11 ls un semalâs arodskolâs 368,46 ls". Schee skaitli spilgti raksturo eepreekschejo gadu muhsu izglihtibas politikas waditajus un winu „darbibu". Pareizi nostahdita arodizglihtiba neisbehgami izsaukt dahrgaki, nekâ izglihtiba ginnasijâs, jo arodskolâ blakus wispahrejai izglihtibai wehl wajaga eemahzit spezialitati, kas saistita ar praktiskeem darbeem darbnizâ un ari laboratorijâs. Wehl 1928./29. mahz gadâ uf weenu eedsihwotaju zaurmehrâ izdots: ginnasijam 3,49 ls, bet semalâm arodskolam 5½ reiz masak. Tâ, luhk, teek raschoti inteligentee bezdarbineeki!

Sakarâ ar schahdu atschgahrnibu un nenormalu parahdibu tautas prasibas pehz arodu sinaschanâm ir auguschas. Tagad tâs tik leelas, ka wisas winas, par noschehloschanu, newar apmierinat. Loti beeschi skola newar usnemt jaunekus tani nodaļâ, kur tee wehlas eestahtees. Peemehram, Daugawpils Walsts dzelzceļu technikâ arodskolâ parasti gandrihs puse aspirantu paleek neusnemta. Ari schogad minetâ skolâ ir peeteikuschees ap 200 aspirantu un wehl tuwâka peeteiktees, pee kam prahws skaits peeteizas mechanikâ klasê ar eekschdedzes motoru spezialitati (motoristu klase). Weetejee ispatnejee apstahkli noteikti prasa pehz eekschdedzes motoru montieekeem un amatnieekeem. Tambehl par schâs klases atwehrschanu sawu ilgaku laiku ir ruhpejuschâs weetejâs paschwaldibas, eedsihwotaji un paidagogu padome skolas preekschneeka wadibâ. Mechanizâs klases usturescha nai schajâ budscheta gadâ ir paredzeti ari lihdzekli. Te japeesihmê, ka faktiskee izdewumi paleelinajees tikai par sumu, kahda nepeezeschama weena skolotaja atalgojschanai, bet telpas jau ir pilnigi eekahrtotas, teel apgaismotas un apkurinatas (skola pastahw); ir ari atteezigi eekahrtotas mechanikas darbnizas.

Tahdejâdi ilgi (2 gadi) gatavotâs mechanizâs klases atwehrschana atlaujas wairs tikai no izglihtibas ministra kunga atlaujas. Par leelu sabeedribas saruhkinajumu ministris Kehnjna kungs scho atlauju naw dewis. Tambehl ap 40% no luhgumu eesneehdzejeem minetâ skolâ paliks neusnemti. Kur lai eet winji? Ginnasijâ eestahtees tee newar augstâs skolas makšas dehl, bet daschi to ari newehlas, jo tauta saprot, ka arodu praschana ir zilweka labklahjibas pamats. Tambehl buhtu jadomâ, ka mechanizâs (motoristu) klases strihposchana Daugawpils walsts dzelzceļu arodskolâ ir kahds nejaušs pahrpratums. Sabeedribas un walsts intereses noteikti prasa, lai atlauja atrahdzâs klases atwehrschanai tiktu dota.

Wehl jaušmet ari tas moments, ka nacionalâs waldibas eewadito minoritatu arodskolu peeweenoschanu Walsts Daugawpils arodskolai war izdarit tani gadijumâ, ja buhs atwehrta mechanikâ klase (nahkoschâ mechanikâ nodaļa), jo kreewu un poļu amatnieku skolâs ir tahdu nodaļu skoleni, kurus war pahrzelt weenigi uf mechanikas nodaļu.

Jahnis Drabanskis

Dalina zihna

(Sahkums 1. lapp.)

neweenam nemanot, bija izaudzis Jahnis Dalinsch! Ar laiku tas nepalika nepamanits ari zitur. Pehz spojschajam un eespadigam ustwaram Berlinê, ari Parizê, Londonâ un jau daudzas reises Rigâ, Walmeerâ, Zehsis, Leepajâ — kur sihwâs zihnâs Dalina pahrakums bija jaatsihst ne weenam ween ahrsemju favoritam, agrakâs pasaules swaigsnes sahka aptumschotees. Leelistais Dalina starts schis wasaras junijâ Rigâ, 25 angku juhdzes (apm. 40 kilometri), kur ar respektejamu starpibu krita agrakais pasaules rekords, sawinoja ne tikai muhs ween, bet visu sporta pasauli. Gandrihs wisu walstu leelakee sporta laikraksti Dalinâ sahka eeraudzit nahkoscho pasaules meistaru un olimpisko rekordistu. Pehdejâs deenas wahzu, austreeschu, sweedru u. z. prese pilnigi noteikti raksturja: „Los-Andschelosâ Dalinsch pirmais..." To zerejam ari mehs, un ar leelâm teesibam...

Tagad sinam, ka pirmais peenahzis anglis Grihns, otrais — latweetis Dalinsch, treschais italeetis Fridscherio u. t. t. Weenam otram warbuht ar to nolaidzees roka un aplauzi skanês sehrigi. Bet ja paklausimees sinas, kas nahk no Amerikas, ja sekojim klimatisko apstahklu sinojumam un usrahditeem laikeem, tad redzesim leetu zitâ gaismâ „Temperatura 40—50 gr.", tâ tad tropisks, swelmains karstums, kahdu ne Dalinsch, ne leelakâ daļa sacentaju nekad sawâ muhschâ nebija peeredzejusi. „Elpas truhkst jau meerigi uf weetas stahwot. Asfalts uf ceļam izkusis mihkstâ un kahjas lihp pee ceļam. No 15 sacentajeem uf startu, 7 spee-sti usdot zeļâ, t. i. izstahties no zihnas preekschlaizigi. Stamp teem rekordists Schwabs. Itali (kuri pastahwigi dsihwo karstajos deenwidos) pehz peenahkschanas pee mehrka pagriezâs un teek nesamanâ aizwesti ar auto. Tipat wahzeetis Heels..." Dalinsch pats sinu, ka ap 40. kilometri galwa sahkusi dubst, palikusi smaga un elposchanai peetrukzis gaisa. Ja nemam schos apstahklus wehrâ — un wini katrâ sinâ zaudê wehrâ — tad runat par sacentschanas spehju un technikas eespaidu gandrihs wairs nenahkas. Te jau jarunâ par spehjam pretotees swelmainam karstumam un saulei. Sporta spehju peerahdischana jau paleek otrâ weetâ. Un tomehr — gribas spehks, energija un izturiba bija ta, kas sarindoja uzwaretajus pee mehrka. Ka schoreis Grihnam izturibas bija wairak — labi, bet ka Dalinsch no muhsu aulsteem klimatiskeem apstahkleem Los-Andschelosas sagrihstês nenokrita uz eelas, bet pee mehrka peenahza kâ otrais — koti labi! Par Grihna spehjam neweens neschaubijâs, sinot, ka tas jau 2 gadi soto tikai garâs distances, uz izturibu pat lihdz 88 kilometreem, un war rahdit brihnumus, tam tizeja wisi. Bet tâpat tizeja ziteem rekordisteem. Un beidzot, usrahditee laiki dod gaischako leezinu, ka uzwaras izschkirris karstums, ne stils, ne solis; Grihna laiks 4 st. 50 min. 10 sek., Dalina — 4 st. 57 m. 20 s., u. t. t. Waram buht pahrleezinati, ka normalos apstahklos neweens no 15 dalibneeekeem tik slktus laikus nebuhtu usrahdijis, kâ tagad uzwaretaji.

Sinot to wisu, waram buht laimigi un lepni, ka Latwijas karogs 10. olimpiadê pliwojis uzwaretaju mastâ un latwju sportists sacentschanas maratonâ eeguwis zudraba medaļu. Uz Dalinu mehs tizejam, kad aizbrauzot pawaditajeem winsch teiza: „Es darischu, zik wareschu, par godu dzimtenei!" Tagad redzam, ka tizibâ neesam wihlušchees un droschi waram ari turpmak tam tizet.

K. Brs.

Kreewijas apstahkli pasliktinajuschees

Naw weegli sinat, kas tagad noteek Kreewijâ. Augsti tschekistu aizjardzibas spalni nelauj eeskatitees Kreewijas dzihwê. Tikai retumis, laiku pa laikam, izdodas tahdam pahrkluht pahr robeschu, kursch tad scho to pastahsta par tureenes pateesjem apstahkleem. Kahds pahrbehdzejs ziņojis, ka dzihwes apstahkli, salihdzinot ar agrâkeem gadeem atpakaļ, stipri pasliktinajuschees. Wislabâki apgahdata Maskawa, kur tad ari trauzas tee, kam naw ko atstaht un saudet. Tuhlit aiz Maskawas robeschas sahkas nabadziba. Nowahgruschas sejas un galigi truhzigais apgehrbs apsinê galwas pilsetâ eeraduschos provincneeki. Sewischki slikti gehrbjas ukrainieeschi.

Kaut gan kustibas brihwiba eerobeschota, tomehr redzams daudz pahrdroschneeki, kuri bada dzihti riskê ar wisu. Interesants stahwoklis jaunbuhwetâs fabrikâs. Pirmos gados buhwejot jaunas fabrikas, buhweja ari peemehrotus strahdneeku dzihwokļus. Bet kad weblak israhdijâs, ka zchis prasa daudz lihdzekļu, tad kahdâ kongresâ peenehma lehmumu um sahka strahdneeekem zelt baraka. Tagad no tahdam sliktaki izbuhweiam ruhpneezibam strahdneeki behg uz labaki nostahditam. Un schi kustiba paschulaik ejot pahrnemusi lielakus ruhpneezibas centrus. Daschas weetas notikuschi strahdneeku streiki. Kahdâ leelakâ fabrikâ no streikojoscheem strahdneeekem pirmâ beenâ apzeetinati 2, kuri soditi ar augstako soda mehru, nahklamâs deenas apzeetinati wehl ziti un tos lehris tahds pat likteņis. Weidzot, kad nomeerinaschanas tahda zeļâ nebijusi sasneedzama — eerades no Maskawas „augstis kungs" ar wairakeem wagoneem produktu.

Produktu sinâ loti geuhts stahwoklis. Kahds pasihstams inscheneers sanehmis maksa mehnesî preeksch sewis un sawas gimenes: 6 alas, 2 wistas (koti wahjas)), 1 sillî, litru eļļas, 800 gramu zukura un 600 gramu maises. Strahdneeks-udarnieks daboņot drukku wairak.

Starptautiskâs studentu konfederacijas

14. kongrests sanahk Rigâ. Atklahschana notika 6. augustâ plkst. 11 deenâ Universitates aulâ. Konfederacija pastaban pahrdzihwo eekschju krizi, kura peepreekschejâ kongresâ draudejusi izwest pee apperenibas saschkelschanas. Patreisejam kongresam tadehl peeschkir leelu nozihmi konfederacijas turpmakâ izweidoschanâ.

Noschahwees

sozialdemokratu Tautas nama pahrwaldneeks Makšis Steinbergs pehz notikuschâs Tautas nama ehdeenu weikala revizijas, kurâ konstatets izstrukums, kâ ari atrastas nolaidibas grahmatwedibâ.

Nahwessods

pokarot peespreests Slepkawam - laupitajam Prudnikowam, kursch kopâ ar ziteem noschahwa tirgotaju Schmuškina seewu un 2 meitas, kad tâs eeradâs dzihwoklî, kurâ jau ribkojâs laupitaji. Prudnikows weenmehr wehl par wainigu neatzihstas, bet winu usziņojusi Schmuškina kalpone, kuru laupitaji dzihwoklî eeejot sasehjuschu un eeslehguschi atejas weetâ.

Redakzijas atbildes

Abonentam J. Sc. — Cezavâ. „Kroniku" negrozitâ weidâ newaram eeweetot.

J. S. — Jaunsaulê. — „Aspestitaji" pahrlagarsch — newaram eeweetot.

Laidses lopkopibas skola

zaur Talsem, pasta kaste 3. (Skolas kurss weengadigs)

Sagatawo lopkopibas pahrraugus

Mahzibu sahkums 1. oktobri

Skolâ usnem abu dzimumu personas, sahkot ar 16 gadeem, kuram 6 klasu pamatskolas, 2 gadu laukstaimneezibas waj augstaku skolu izglihtiba. Eestahschanâs peeteikumi jaeesnedz skolas pahrsinim.

Par Daugawas spehkstazijas buhwprojekta

istrahdaschanu pehdejâ laikâ stipri interesejas amerikanu „The Foundation Company". Tâs direktors Dotijs eeradâs pagahjuscho nedeļu Rigâ, lai uz weetas noskaidrotu buhwes eespehjamibas. Par buhwprojekta sastahdischanu ween amerikani prasa noteiktu maksu — ap 140.000 ls, negarantejot pee tam aizdewuma dabuschanu paschas buhwes izweschanai.

Leetuwens

Farandola

Newis „deenas problemas un anekdotes", bet — fakti!

Kahds nelaikis, wezs nelaikis, bet slawens greeks senos laikos swinigi pasinoja:

kas grib slims palikt no smeekleem,
tam naw jaeet teatri, — wiswairak
par ko smeet winsch atradis pasaulê.

Buhdams leels klasiku zeenitajs, es sekoju schi sen jau pelnos un pihschkos pahrwehrstâ nelaika padomam un eju pasaulê — mihlajâ pasaulê, kur wisnopietnako seju mehgina taisit wisleelakee nelgas. Wini pazek rahditaja pirkstu, kustina to un swinigi sauz: „Meeru, kungi! Mehs weidojam dzihwi!"...

Warbuht, „kungi" buhs meerâ, bet latweeschu puikas — smees!

•

Wehsturei ir sawi schaukmigee nepasihstamee — peerahda Wiktors Jgo. Eedsiktinotees latwju wehsturê, leekas, weenigi Arpedam Bergam peenahkas schi „schausmigâ nepastihstamâ" titulis, jo winsch no latweeschu pateesâs wehstures sen jau isstrihpots. Schis mums „schausmigais nepastihstamais", kahdsesli sazija:

„Rewoluzija ir tad, ja kaut kur kaut kas fazelâs"...

Pilsoni!... Tee naw wairs wahrdi! Arweda Berga sauzeens ir jau spahrnots, winsch ir kluwis par dzihwes ihstenibu: kaut kur, kaut kas ir sazehlees:

Respektiwi:

Wina augstiba austrumsemju filosofs, oratorikuma direktors, kristiga nacionalu partijas bij. beedrs, caud. juris, bij. behrnu dahrsa wadonis, Latwijas indiwidualists, kandidats uf wisam uniwerfitates korporaziju filistru beedribam (kurâs eespaidigaki filistri), Tautu Saweenibas weizinaschanas b-bas beedrs, matematisko sinatnu kursu waditajs u. t. t., u. t. t. Jahnis Schtelmachers nodibinajis nacionalsozialistu partiju Latwijâ!

Kâ redzet — wehl reiz: kaut kur, kaut kas ir sazehlees!

Kur?!.. Rewoluzija?!...

Waj Wahzijâ?!...

Tad nê jel!

Atkal weena masa rewoluzija ir notikusi... tikai... Schtelmachera Jahna smadzenês!... Winsch tikai sawai „indiwidualista" un „kristigâ" tituka rindai ir peeweenojis wehl weenu wahrdinu.. Tikai wehl weenu wahrdinu „nacionalsozialists" — un tas ari ir wifs!...

Meerigee pilsoni war duset tahlak bez bailem, no Schtelmachera nacionalsozialisma newarês ustaisit pat bubuli behrneem!...

Katram jau ir skaidrs, ka weenigi Jahna Schtermachera galwâ wareja notikt schi „leelâ" rewoluzija, tikai wina galwâ wareja „tâ kaut kas sazeltees" un tikai winsch ir spehjigs eedomatees, ka winsch buhs tas, kursch aispildîs nahkoschâs Saeimas weblešchanâs Hitlera weetu Latwijâ.

Mihlais, Janka — ne katrs, kas ruhz jau ir lauwa!

Trako namâ tu atradiji ne tikai tahdus, kas eedomajas sewi par Hitleri, bet ari tahdus, kas sewi dehwê par pahwestu!

Bet ko tas lihdz?! Takfiti war pahrkrahsot kahdâ krahsâ ween tihk, — nekad no wina neisnahks pintschers!..

•

Schtelmachera Jahna rokâs ir Arw. Berga izsapnotâ no Wahzijas pahrwestâ hitlerisma izweschana dzihwê un tad, kad Schtelmacheru Jahnim schi leeta kluhs materiali neizdewiga, winsch to atmetis ar weeglu roku un kluhs warbuht par kaut kahdu ultrafaschistu. Jankas smadzenes ir ihsta „ideju kapsehta", kur galu nehmuschas wehl trakakas mukkibas kâ schi. Muhsu „austrumneekam" leeta eet ahtri: bija kristigais nacionalists, tagad — „hokus-pokus, fikša padarischana, naw nekahda azu apmahnischana" — nacionalsozialists! Lajmigs buhtu Linards Laizens, ja wina smadzenes un pahrejee personibas atributi buhtu tik kustigi, kâ nacionalsozialistu preesterim... Bet ja par pehdejo war smeetees katrs garamgahjejs, tad par Linardu ihsti un pateesi smeetees warbuht weenigi wezais Stenders, kursch skatitos winâ un, pakasijis aiz baltâs paruhkas, noteikti sazitu:

„Tâ nu redzi eet, Linardchen!... Kâ izruhnits tas Kungs apstulbis stahweja!"...

Un ko gan zitu war wairs sazit par Linardu?

Laizens kalpojis Maskawas leelineekem jau neikaitamus gadus un pehkšņai leelineeki winam pawehl... nolikt deputata mandatu, jo winsch (Laizens) esot galigi nederigs proletareeschu atmosferâ!...

Sche tew, sirsnin, wasarasswehtki!...

Es nabaga Laizenu satiku uz Brihwibas bulwara, winsch bija kluss un mehms, kâ „tschekas" kapsehta, tikai liriskâs azis slidinaja skatu gar namu muchreem.

— Ko tu domâ, Linard?

— Es skatos, kur wisisdewigakâ weeta, lai mani „peelipinatu" pee seenas, ja es nepakpehschu atteiktees no mandata.

— Tad atsakees!...

Linarda wirsluhpa sarahtwâs diwdesmit trijâs grumbâs.

— Bet... bet... Tad es wairs nebuhschu deputats, — winsch schnukstedams murminaja atspeedees pret leelo Wezkalne pulksteni...

Wezkalna pulkstens tikschkeja winam nesa sweizeenus no wezâ Stendera:

„Kâ is..... tas Kungs apstulbis stahweja!... Tâ aiseet tâ Kunga godiba!"...

•

Bibelê lasam, ka katrai leetai saws laiks:

„Katram darbam irr saws laiks un katram paddomam appaksch debbess irr saws brihdis. Saws laiks peedsimschanai, saws laiks mirschanai, saws laiks raudaschanai un saws laiks smeeschanai, saws laiks waidzschanai un saws laiks deeschanai"...

Tur nu, zilweks war buht tizigs waj netizigs, bet schi frase ir wisfundamentalakais pamatakmenis wisai pasaules eekahrtai. To atsihst pat... leelineeki... Komehr Linards Laizens razd un stutê Wezkalna pulksteni, Laizena „patroni", spreeschot pehz laikraksta sinam, peezgades planâ ir eeweduschi pilnigi negaidîti jaunu posteni: tâ kâ wisus leelineezisma pastahweschanas gadus Kreewijâ zilwekeem naw bijis laika smaidit, jo weenmehr ir bijis janodarbojas ar sobu klabinaschanu bailes no „tschekas" pagrabeem tad

leelineezisku waldiba tagad smeeklu kulturu grib eewest treezneezisku kahrtâ, tâpat kâ tas neilgi atpakaļ tika izwests ar trusischu jeb tâ saukto kanichenu kulturu.

Nesenâ pagahtnê wisa padomju prese dzeedaja slawasdzesmas trusischeem; katra laikraksta galwenais „leelais" wirsraksts sauza:

Beedri, treesneezisku kahrtâ organizejimees ap truschkopibu! Truschkopiba padomju zemneezibas pamats!"

Tagad turpreti wisa Padomju prese met proletariatam sekoschus lozungus:

„Organizejeet smeeklus!... Smeeklu nozihme ir neaprakstama!...

Smejatees!"

Katram darbam ir saws laiks: saws laiks truzischu audzinaschanai, saws laiks smeeschanai!.. Bet, ja nesmeesees... peeliks „pee seenas!"...

Kreewijâ teescham ir wisu laiku bijusi tahda paradize, ka laudis aizmirsuschi par smeetees.. Zitur nesinatu, ko eesahkt schahdos apstahklos,

Kreewijâ — usdos strahdneekam un zemneekam ar roku pa muguru un tee nabadzini „proletariskâs rewoluzijas padzihinaschanas" wahrdâ smeesees... randadami!

Ko tu Deewam padarisi?!...

Bez angstakâ lehmuma nekriht pat swirbulis — saka Schekspirs. — Kâ tagad juhs buhtu gribejuschi, lai Kreewijâ bez „angstakâ" lehmuma buhtu kahds eedroschinajees audzet truschus waj smeetees?!...

Farandola.

Lauksaimneeka padomneeks

Kà sagatawojama seme seemaju sehjai?

Rudsu un kweeschu labu pahrseemoschanu traugè wairaki apstahkli. Weens no swarigakeem ir pawirscha un seemaju prasibam nepeemehrota seme sagatawoschana. Ja seemaji wahji eesek, slikti pahrseemo un dod masus eekuhlumus, tad loti beeschi waina meklejama seme strahdaschanà.

Naw eeteizams seemajus sehjt wehlà, lihdz schim nestrahdatàs papuwes lauka. Tomehr, pee mums wehlà papuwe weenmehr wehl waldoschà. Lai masinatu tàs truhkumus, deretu jau tuhlin labot, kas ar lehtakeem panehmeeneem eespehjams. Saufam laikam pastahwot un uf papuwes lauka lopus ganot, semi galigi „nonahwè". Papuwes lauka seme wairs naw darbiga, ruhgstosca seme, bet besdarbigs klons. Tas ir kaumums, kuram wehlak peeweenosees wehl zits: blihwà kloná buhs gruhti, pat neeespehjami, ecart mehslus un pehdejee lihdz seemoju sehjai nespehs sadalitees. Scho truhkumu masinaschanai eeteizams pahrtraukt lopu ganischanu uf papuwes lauka un zik drihz eespehjams, usirdinat semes wirskahrtinu. Lai darbu nesadahrdsinatu, naw wajadsigs dsili irdinat, bet gan labi sairdinat. Scho darbu wisisdewigaki weikt ar atsperu kultiwatoru. Kad wirskahrtina usirdinata, tad ar mehslu iswescha un ecarschanu labak nesteigtees. Jadod laiks aramkahrtai sem lobijuma dabigi irdinatees. Tas nahk par labu semei un ar to buhs atweeglota semes aparschana. Bes tam buhs weizinato mehslu ahtrahka sadalischanàs. Mehsli negulsees starp blihwàs semes slahneem, bet tos apsegs drupena seme.

Mehslus uf lauka iswedot, wehriba pegreeschama winu ahtrai isirdinaschanai un nekawejokai ecarschanai. Saulainàs un wehjainàs junija deenàs uf lauka isahrditi kuhtsmehsli aisraida gaisà slahpekla daudsumus, kuri atweetojami tikai ar wairakeem majseem salpetera uf hektara.

Bihstami seemajus sehjt tschauganà semè. Tàpehz wisi semes sagatawoschanas darbi weizami laikà, lai seme lihdz sehjai pasvehtu nosehstees. Pehdejà dsilà strahdaschana isdarama wismaz 2—3 nedelas pirms seemaju sehjas. Pehs tam nesahku isskauschanas un irdinaschanas noluhkos drihkst sahkt tikai wirsejo kahrtinu. Ja seme lihdz sehjai naw nosehdusees un dabigi sehschas, waj ar leetus uhdeneem sokkalojas pehz seemaju sadihgschanas, tad neisbehgami teek saraustitas jauno dihglischu saknites, sehjums wahji lek un augi nowahrguschi eeeet seemoschanà. Nenosehduschos semi ari sals wairak „isgilà", zaur ko kaitè sehjumeem. Labi ir seemaju laukj pirms sehjas 1—2 reises nobraukt ar apakschkahrtas blihwetaju. Pahrseemoschanu weizina labs uhdens schkidrtoschu mineralmehslu dewums rudenì.

Daudsreis seemajus isnihzina sneega pelejums, zaur ko laukaimneekeem jazeesch leeli saudejumi. Lai tas nenotiktu, seemaju sehklas ihsi pirms issehjas janokodina germisana schkihdinajumà. Reisè ar to teek nowehrstas zeetàs melnplankas. Preeksch graudu kodinaschanas ir spezialas maschinas, bet tàs ne katram peejamas. Tahdà gadijumà jaislihdsas ar graudu mehrzeschanu waj aplaistischanu. Mehrzeschanas panehmeenà pirmo 50 kg graudu kodinaschanai wajadsigi 50 litri, katreem nahkameem 50 kg atlikuscham schkidrumam peelej 8—10 ltr. diwas reises konzentretaku schkidrumu. Schkidruma konzentrozijai jabuht 0,125 proz. To eeguhst isschkihdinot 10 litros uhdens 12,5 gr. geemisana. Schahdà schkidrumà graudi jamehrsè 30 minutes. Aplaistischanas panehmeenà wajadsigs uf 50 kg graudu 7,5 litri 0,50 proz. schkidruma. Pehdejo dabu isschkihdinot katros 10 litros uhdens 50 gr. gemisana.

Edm. Sm.

Paschwaldibas nodoklis ir netaisns massaimneekeem

Zik netaisns ir paschwaldibas nodoklis pret pagasta „masajeem" laudim, to lairs no wineem isjutis. Likums nosaka, la atlaribà no nekustamas mantas, resp. semes platibas, schis nodoklis nemams sekoschos apmehros: no laukšaimneezibam ar semes platibu: 1) pahri par 10 ha lihdz 15 ha — lihdz 15 latu; 2) pahri par 15 ha lihdz 25 ha — lihdz 20 latu; 3) pahri par 25 ha lihdz 50 ha — lihdz 25 lati; pahri par 50 ha lihdz 100 ha — lihdz 35 lati un 5) pahri par 100 ha — lihdz 40 latu gadà. Semes platibà naw eeskaitama semes wehrteschanà konstatetà nederigà seme. Saimneezibas, kuru seme 3/4 um wairak no platibas ir nekultiweta, atswabinamas no schi nodokla 5 gadu laikà no schi likuma spehkà stahschanàs deenas (t. i. 1931. g. marta). Bet pehz schi likuma ispildischanas peeskaitàs nekultiwetàs semes saimneezibas — 7 gadu laikà no ihpaschuma eguhschanas deenas.

Bez tam wehl paschwaldibas nodokli maksà: 1) pagastà dsihwojischee amatneeki, tirgotaji, ruhpneeki un brihwu profesiju darbineeki lihdz 20 latu; 2) nekustamas mantas ihpaschneeki ar semes platibu lihdz 10 ha, kà ari to saimneezibu ihpaschneeki, kuru seme 3/4 un wairak no platibas ir nekultiweta un pahrejee pagastà dsihwojischee pilsoni lihdz 10 latu gadà. Augschminetàs personas, t. i. pagastà dsihwojischee amatneeki, strahdneeki un t. t., kà ari semes ihpaschneeki ar semes platibu lihdz 10 ha, ja tàs jaunakas par 18 gadeem, kà arj par 60 gadeem wezaki wihreeschi, un seeweetes, kas wezakas par 50 gadeem, kà ari seeweetes, kam ir behrni, waj bijuschi behrni, no nodokla maksas atswabinati. Tàpat nodokljs naw jamaksà pagastà dsihwojoscheem invalideem, kà ari teem semes ihpaschneekeem, kas jau maksà scho nodokli tehz augschminetàs semes platibas. Bez tam wehl japeesihmè, ka nekustamas mantas ihpaschneekus ar semes platibu lihdz 10 ha tos, kuru semes platiba 3/4 un wairak nekultiweta, kà ari strahdneekus, rokdelnus u. t. t., ar nodokli war aplikt tikai winu dsihwes weetà.

Massaimneezibam nodoklis ir netaisns, tadehk, ka tas winàm ismahk leelaks nekà wezsaimneezibam. Ja wezsaimneeks ar 100 ha maksà 40 ls, tad jaunsaimneeki ir paleek 6 kopà, kaj panahktu tahdu ha skaitu, par ko wezsaimneeks maksà 40 latus, bet wisi schee 6 jaunsaimneeki kopà samaksàs katrs pa 20 ls, tà tad 120 ls. Zaurmehrà ismahk, ka jaunsaimneekam par sawu semi jamaksà par katru ha 1 ls, bet wezsaimneekam tikai 40 sant. Tà ir skaidri redsama netaisniba.

Bet ja nu mehs paskatamees, kursch no lauku eedsihwotajem ir wisslinkakais nodokku maksatajs, tad jateic, ka tas ir wezsaimneeks. No strahdneeka nodokli beeschi peedsen spaidu kahrtà. Atnahk pagasta preekschneeks un sarunà ar saimneeku, ka tam un tam strahdneekam jamaksà nodoklis; leek preekschà nodokli samaksat, atwelkot no algas. Saimneeks samaksà, „jo alga strahdneekam jamaksà tà kà tà". Tahdà pa pusei spaidu zeka strahdneeki samaksà wisu nodokli noteiktà laikà. Bet ar wezsaimneeku nodokli tà leeta ir pawisam zitada. Paschlaik stahwoklis ir tahds, ka gandrihz wisas lauku paschwaldibas noteizoschais wahrds peeder wezsaimneekeem. Un „wahrna wahrnaj azi neknahbj". Wezsaimneeki ar „saudseschanas" politiku paleek pagastam paradà milsu sumas, kuras pat winu behrnu behrni nespehs wairs samaksat. Lutrinu pagastà ir wezsaimneezibas ar 2,000 latu nodokla paradu!

Un tahda saimneeziba peeder weenam no pag. „wiswarenakeem" pagasta wihreem. Ja wezsaimneekus wareku peespeest noteikti samaksat sawus nodokkus, tad paschwaldibas nodokla pilniga atgelschana masak turigeem lauku laudim nemaz nebuhtu neisswedama leeta. Kam naw wairak eenahkumu, kà tikai tmapa sawa istika, no ta newar prasit to, ko zits bez jeb kahdeem sawas istikas eerobeschojumeem war samaksat.

Pee wezsaimneeku kuhtruma nodokku maksaschanà leelà mehrà wainojami winu politiskie wadoni, kuri teem pa weegleem zeleem gahdoj juschi daschadus aisdewumus, beeschi ween pat norahdidami, lai tik nem naudu, kur to dod, jo „parahdi jau nebuhs jamaksà — tos nostrihpos". Scho politikanu eespaids agrakajàs waldibàs dewis ari eespehju daschu labu pagasta budscheta sumu israut no walsts kases. Ar to tad segtas pagasta wajadsibas, un wezo parahdneeku parahda peedsihschanu atkal war atlikt.

Ja nebuhs zitur kur naudu nemt, kà tikai no „paschu zilwekeem", tad leelee parahdi neeekrahsees — nauda buhs japeedsen noteiktà laikà. Schi parahdu eekrahschana ir zilpa laikà pascham maksatajam, un to, deemschehl, wehl weizina muhsu lauku paschwaldibas.

Malkontants.

Plaschi swehtki Alschwangâ

Progresiwàs Apweenibas Alschwangas nodaka 31. julijà bija sarihkojusi Jahnukalnà leelus sakumswehtkus. Swehtku eewadà dep. J. Schterns runaja par Saeimas un waldibas darbibu. Sihki apgaismoja pehdejo laiku notikumus. Progresiwai apweenibai nepeetruhka drosmes pag. rudenì nemt sawàs rokàs waldibas groschus un apturet walsts issaimneekoschanu, kuru wisus pehdejos gadus zentàs labà spahrna partijas kopà ar minoritatem. Un waldiba, ar M. Skujeneeku preekschgalà, ir pilnigi attaisnojusi uf winu liktàs zeribas. Walsts saimneeziba iswilkta no purwa, kurà tà bij eestigusi. Isdots labibas monopola, walodas un daudz zitu walsts dsihwè swarigi likumi. Eerobeschota minoritatu pahrmehrigàs apetites un eedsihwoschanàs kahre, jo wairums schihdi, wahzeeschi, poki, kreewi wisus pehdejos gadus ar ahrkahrtigu nekautribu zentàs ismantot latw. walsti sawu schauru grupu interesès. Krises smagums ir pahrwarets, lauksaimneezibas produktu galigi fabrukuschàs zenas sahk pamazam uslabotees, bankas sahk ismaksat pilnos apmehros noguldijumus, ari schigada rascha solas buht laba. Tamdehk, galwu augschà! „Juhs, kuiti," saka dep. Schterns, „bijat tee, kas 1905. g. weeni no pirmajeem ar wisleelako energiju zehlàtees nu gahjat pretim sodaskspedizijai. Atzeratees sawus tehwus un brahkus, kas krita toreis pee Waltaikeem par taisnibu un brihwibu, turet azis un prahtu gaischu, tad wesgli pahrwaresim tagad pahrdsihwojamàs gruhtibas un Latwijas walsts selsl"

Klausitaji juhsmigi apweiza runataju. Parasti sakumswehtkos sanahk jaunatne ispreezu dehl. Schoreis to newareja teikt. Pahrsmarà nopeetni wihri. Eeraduschees progr. apw. nodaku pahrstahwji pat no 35 klm. attahluma. Klausitaju pahri par 300. Pehs dep. Schterna runaja buhwtechn. E. Grosskaufmanis, pastahstidams par jaunakeem saimeegumeem ehku buhwneezibà un zitàm praktiskàm leetam. Wehlak sakumswehtku jaurtà daka.

Alschwandsineekos noteikti nehmis pahrswaru progresiwais gars. Melnà klerikalisma seedu laiki pagahjuschi uf neatgreeschanos. Weenu laiku bija pat wehrojama noswehrschanàs uf galeji kreiso puši, bet tagad uswaru guwis saprahts un apsina.

M. B.

Zik zukura schogad saraschosim paschi?

Zukursfabriku direktors J. Lasche isteizees, ka beeschu rascha schoruden sagaidama teizama. Pehdejee leeti it sewischki labdesuschi pee beeschu sanemschanàs. Laikà isdarità wijur ari wajadsigee retinaschanas un raweschanas darbi. Par labu nahzis ari tas apstahklis, ka schogad zukurbeetem wispahr bijis masak daschadu kaitekku, kà peem. pehrnajà gadà.

Schi rudena zukurbeeschu raschu pehz winas tagadejà stahwokla war twehrtet uf apmehram 140.000 netto tornam. Tahdà kahrtà schogad beeschu eegusums twairak kà ditwreis pahrsneegs pag. gada raschu, kad ta isteesija tikai 62.000 tonnas. No schi daudzuma beeschu muhsu paschu raschotà zukura isnahks wismaz 20.000 tonnas.

Jaunais zukurs buhs jau dabujams oktobra pirmàs deenàs, jo Jelgawas zukurfabrika usfahks darbus jau 1. oktobri.

Armijas usturam eepehrkamo zuhku skaitu pawairos

Kara ministrs gen. J. Balodis atkahwis isdot kareiwjeem brokastis speka weetà zuhkgatu. Intendantura jau stahjusès pee gakas schahwetaiwu eerihkschanas wispirms 3 leelakos garnisonos. Rudenì intendantura tamdehk eepirks no laukšaimneekeem-raschotajeem masak speka, bet eewehrojamà daudzumà paleelinàs eepehrkamo zuhku skaitu. Tahdà kahrtà schis kara ministra gen. Balosca rihkojums paleelinàs daschadju kareiwju usturà un atweeglos laukšaimneekeem zuhkgaias nodoschanu teeschi kara resoram.

Schim numuram 4 lappuses.
Redaktors-isdewejs W. Holzmanis.

Tautas sapulzes

7. augustà:

Nikrazes pag. namà, plkst. 2 deeyà — Kr. Bachmanis.

Cezawas pag. Schleeschu sila Wisbukos, pee jaunsaimn. M. Pluhzis, plkst. 2 deenà — A. Roguls.

Sahlites pag. Dsintmisas 6-kl. pamatskolà, plkst. 4 p. p. — R. Sarinsch.

13. augustà:

Madonà, Madonas Isglihtibas b-has sahlè, plkst. 20 — Kr. Bachmanis.

14. augustà:

Behrsannes pag. namà, plkst. 13 — Kr. Bachmanis.

Grostonas pag. namà, plkst. 10 rihtà — Kr. Bachmanis.

Krankku pag. namà, plkst. 14 — A. Osolinsch.

Turlawas pag. — J. Schterns.

Misas pag. Lambertes muischas „Kahwos", pee jaunsaimneeka Gutmana, plkst. 2 deenà. Runàs Wold. Salnais.

Maises labiba japeenem zaur kooperatiweem

Getwedot maises labibas ahrejàs tirdsneezibas monopolu, waldiba homajusi nolahgtot labibas tirdsneezibu un nodroschinat laukšaimneekeem labibas raschoschanas paschismaksu. Ar monopola likuma peenemschanu un zeetu zemu noteikschanu tomehr wehl newar usskatit jautajumu par galigi nokahrtotu. Eeksschemes maises labibas tirdsneezibà waldìs tahds pats haos kà lihdz schim, ja labibas peenemschanu ustizès tikai aprinku waldem. Eepreekschejo gadu peedsihwojumi rahda, ka aprinku waldes naw tàs idealàs labibas tirgotajas, par kahdàm winas sewi eedomajas. Normalos apstahkljos paw pegsaischams, ka laukšaimneekam jazelas pusnakti, rudens leetù un dubios jadodas uf staziju eenemt weetu twejumneeku rindà, (kà kara laikà!), lai pehz beennakts atgreestos mahjà ar nomoziteem un ismirkuscheem strahdneekeem, darba lopeem un inwentaru. Nebija ari masums to, kuri pehz wisas schis garàs prozeduras labibu lahdu neburht eemeslu dehl newareja nodot un tad atkàs, waj nu labibu pahrdot privattirgotajeem par uf pusi semaku zemu, waj braukt mahjàs, lai pehz 2 nedelam atkal eerastos twejumneeku rindà.

Wiswairak no aprinku walschu peenemschanas „lahrtibas" zeesch laukšaimneeki ar masakeem labibas daudzumeem. Pagahjuschà gadà labibas peenemschanas beenà, kad par waldibai nodadameem kweescheem maksja apm. Ls 5,— pudà, privatais tirgotajs man peedawaja kweeschus par Ls 3,— pudà, kas leezina, ka winsch tos pirzis par pusi no tàs zenas, kahdu maksaja waldiba.

Sazitais ari norahda uf leelo hasu labibas tirdsneezibà. Tas apstahklis, ka aprinku waldes beidzamà laikà isteikuschàs par labibas peenemschanas ustizeschanu tikai winàm, laukšaimneeks sazehlis manamu saschutumu un nahzees dsirdet, ka pat deesgan redsami Semneeku Saweenibas darbineeki isteikuschees, ka „ar aprinku waldem esam sew isaudsinajuschi masus leisarinns".

Ja waldiba negribetu rehkinatees ar minetàm laukšaimneeku neehtibàm un winu saudejumem, tad winai tomehr buhtu jarehkinas ar walsts kasi un jaatsihst, ka par labibas peenemschanu un nogahdaschanu noliktawàs newar maksat lihdz 26% no apgrozibas summas, kà tas ir bijis pee lihdzschinejàs eepirkschanas lahrtibas.

Maises labibas peenemschanai jaismanto tee lauku kooperatiwi, kuri ar labibas tirdsneezibu nodarbojas un kuzeem ir noliktawas. Leelai daļai kooperatiwu ir pat sawas kaltes un maschina labibas tihrischanai. Kooperatiwà labibu wareta nodot katru deenu un katrà laikà, bet nepilnigi istihritu turpat uf weetas wareta istihrit paschi laukšaimneeki jeb uf pehdejo nehleschanos un rehkina — kooperatiws. Tahdos apstahklos samasinatos laukšaimneeku zaimei tee daudzee zeetuschee, kuri lahda „kondizijas punkta" dehl labibu newar nodot.

Peenemot maises labibu zaur kooperatiweem, atkristu 12—14 wihru leelàs aprinku walschu peenemschanas komisijas, Aprinku waldes waretu nodarbotees ar sawu teescho darbu (ja winàm tahds ir) un walsts kasè atliktu ap 15—16% no labibas eepirkschanas isdewumeem. Bet labibas tirdsneezibà kluhtu stabila un laukšaimneekeem atkristu pee labibas nodoschanas lihdz schim nowehrotàs nepatikàs.

J. Kronbergs

Jameklè jauni isleetoschanas weidi siwim

Swejneeki schehlojàs, ka sweja neatmaksajotees, jo neesot noorganisets siwju eksports, un ari peeteekoschi labi nostahdits eekschejais siwju tirgus. Schee nu buhtu tee galwenee eemesli, kurus paschi swejneeki usrahda.

Apluhkojot muhsu eekschejo siwju tirgu, redsam, ka weetejà tirgû siwis top laistas gan swaigà, gan schahwetà, kà ari konserwetà weidà, bet par noschehloschanu nekur, pat pee labakàs gribas, newar tirgû atrast sahlitas, kaltetas siwis. Ja Kreewijà pirms kara tauta patehreja leelà wairumà sahlitas, kaltetas siwis, tad domaju, ka ari Latwijas eedsihwotaji tàs patehretu labu daku, sewischki no juhras atstatakos apgabalos, ja tahdas tiktu laistas tirgû.

Labi nonehmeji sahlitàm kaltetàm siwim woretu buht ari restorani, alus lokali, tikai wajadsetu no paschu swejneeku organisaziju puses paruhpetees sagahdat labu, no peemehrotàm siwim (menzam, butem) prezi un sahkt to propagandet, peesuhtot paraugus ismehginaschanai, lai weens otrs woretu pahrleezinatees par to wehrtibu un garschu.

Skaidrs, ka restoranà pasneegtajeem wehscheem seko alus un kimmelis, tad jo wairak pehz laba sahlita, kalteta siwa gabalina gribot, negribot jaseko leekai alus pudelei. Tas buhtu weens no eemesleem, kas restoranu turetajus waretu eeintereset par kalteàm siwim.

Pirms kara, Petrogradas un Maskawas alus lokalos, ja pasuhtija pudeli alus lihdz ar to tapa pasneegts gabalinsch sagreestas kaltetas woblas, labakos lokalos pat kaltets balika gabalinsch. Wisumà uemot, alus tirgotawas ween patehreja eewehrojamà wairumà mineto prezi.

Ari pee mums taz pats notiktu, ja tikai rastos, kas scho leetu eerosina. Schim eerosinajumam, protams, janahk no paschu swejneeku organisaziju puses.

O. Kurmis.

Wai „tomatu wehsis" apdraud weselibu

Sakarà ar schogad Latwijà pirmo reisi konstateto tomatu slimibu, tà sauzamo „tomatu wehsi", daschi scho wehrtigo augku patehretaji domà, ka schi tomatu slimiba waretu buht kaitiga ari zilweka weselibai, pat ka taj buhtu kahds sakars ar zilweka „wehsi". Schahdàm domam naw nekahda pamata. „Tomatu wehsis" ir tikai peenemts nosaukums parasitaràs sehnites Diplodina lycopersici bojajumeem un winsch, tàpat kà loti isplatitais loku „wehsis", bojà tikai tomatu stahdus, tà samazinot augku raschu. Uf paschcem augkeem tas pahreet loti reti. Schahdi, puhstoschi augki tirgû neteek laisti. Tomehr ari gadijumà, ja tomatu wehscha bojatos augkus leetotu pahrtikai, zilweka „wehsis" newaretu rasteès, jo mijetà sehnite zilweka organismà nekahdà gadijumà newar attihstitees.

Produktu zenas armijas eepirkumeem

Apstiprinatas zenas produkteem, kurus eepirks armijas wajadsibam laikà no 1. augusta lihdz 1. dez. — swaigàm siwim 200 ls tonnà, schahwetàm un sahlitàm siwim — 245 ls, kartupeleem — 54 ls, kahleem, beetem un swaigeem kahposteem Rigà un Daugawpilî 60 ls, zitur 55 ls tornà, surkaneem — 90 un 80 ls, sihpoleem — 500 un 480 ls un sweestam — 1500 ls tornà.

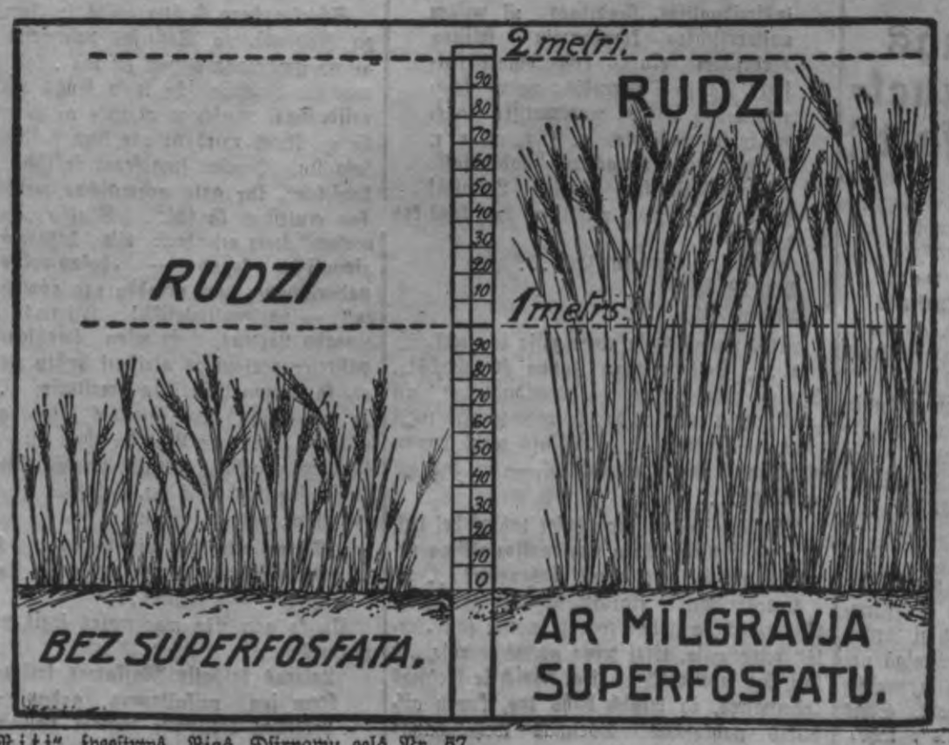

Abonejat, lasat un isplatat „Latweeschu Balss"

Dr. Sabešinskij

lekšķigi speciāl- plaušu un sirds slimibās, Rentgena stari diagn., Kalna saule u. c. ikdienas pieņem Rīga, Audēju ielā (Weberstrasse) № 1, tālr. 23989 no 8½—1½ un 3½—6 vak.

Dzintaros, Emilijas ielā № 3 pie Robežu ielas no 6½—8 vak.

Eespeests Akz. Sab. „Riti" speestuwè, Rigà, Dsirnawu eelà Nr. 57.